

Q. D. B. V.

DISPUTATIO IVRIDICA

DE AEQUALI
IVRE DOMINANTIS
ET SERVIENTIS PRAEDII
SI PASOVA NON SVFFICIENT

QVAM
ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS
CONSENSV

PRAESIDE

D. ANDREA FLORENTE
RIVINO

SVPR. CVR. PROV. ADVOC. ORDIN.

PVBICO ERVDITORVM EXAMINI

EXHIBET

AVCTOR ET RESPONDENS

CAROLVS FRIDERICVS MENSER
LIPS.

D. XIII. FEBR. MDCCXXXVIII.

Rec. LIPSIAE 1747.
LITTERIS STOFFELIANIS.

DISPUTATIO IURIDICA

DE
IURE DOMINANTIS
ET SERVIENTIS RURALIS
PRAEDII

ILLUSTRISSIMO ACADEMICIS
CONSENSU

PRaeside

D. ANDREA FLORENTE
RIVINO

Supra Collegii Praeside Ordin.

Publico Examinum Examine

CAROLVS FRIDERICVS MESSER

MDCCCXXXVII

MDCCCXXXVII
LITTERIS STOFFELIANIS

Q. D. B. V.

DISPUTATIO IVRIDICA
DE
AEQUALI IVRE DOMINANTIS
ET SERVIENTIS PRAEDII, SI PASCVA
NON SVFFICIENT.

- §. I. II. et III. *Legitima urbano-
rum et rusticorum praediorum
servitutum differentia tradi-
tur. Eorum sententia, illas in
superficie, haec in solo consi-
stere, confutatur. L. 3. D. de
Servit. L. 13. D. de S. P. R. et
L. 20. pr. D. de S. P. V. ex-
planatur.*
- §. IV. *Servitus, vel per se, seu
in abstracto, vel respectu do-
minantis praedii i. e. in con-
creto, consideratur.*
- §. V. *Pactis ac stipulationibus
effici potest, ut servitutes rea-
les, quae alias utilitatem do-
minantis praedii, vicinitatem
et causam perpetuam requi-
runt, certae quoque personae
extra hunc respectum, conce-
dantur.*
- §. VI. et VII. *Olim nulla servit-
us realis, solum voluptatis vel
amoenitatis gratia, constitui
poterat. L. 8. D. de Servit.
illustratur.*
- §. VIII. *Probatur, ius pascendi
pecus, personae ad certum
tempus, vel ad dies vitae, se-
cundum Iuris Romani placita,
quoque concedi potuisse: Idque
obtinuisse in pascuis
publicis pariter ac*
- §. IX. *Privatis.*
- §. X. et XI. *Nemini in alieno fun-
do pascere licet, nisi hoc ius
pactis, vel praescriptione sit
acquisitum. Modus arcendi
aliorum pecus a fundis publi-
cis et privatis reconsetur. Si
pacto concessa, vel praescri-
ptione acquisita est servitus
pascendi.*

pascendi, est strictissimae interpretationis: Hinc cum iure prohibendi et arcendi pecus domini servientis praedii, regulariter non coniuncta. Corasius notatus.

§. XII. Is, cui seruitus pascendi competit, debito modo et tempore ea utatur. Non tamen amittitur seruitus, si modus sit transgressus.

§. XIII. Trebatii et Marcelli sententia occasione L. 1. §. 18. D. de aqua cott. examinatur.

§. XIV. Quaeritur, seruitute pascendi ad certum ouium numerum restricta, an agni sub grege comprehendantur? an augeant numerum, et an non potius a pascendo excludi, vel minimum connumerari debeant? prior quaestio affirmatur, posterior contraria a Wernhero defenditur.

§. XV. Quamdiu agni dicantur, incertum: Vsus locorum respiciendus: in dubio, qui minores anniculi sunt.

§. XVI. Tempus indicatur, quo communiter prohibetur pecus pascere.

§. XVII. Hoc determinato, dominus praedii servientis neque ante, neque post illud, aliquid in praedii iurisdictionem seruitutis constitutae, vel per praescriptionem acquisitae, suscipere

re potest: interim tamen is ius pascendi, iure domini competens, exercere potest eo tempore, quo domino praedii dominantis id non licet, v. c. tempore hyberno, clausis pratis atque agris.

§. XVIII. Exceptio, si dominus fundi pacto se obstrinxerit, quod in eo nulla omnino pecora pascere velit, vel libertas haec naturalis a praedio dominante sit vsu capta.

§. XIX. Solo non vsu pascendi ius, iure domini competens, non amittitur.

§. XX. Ius pascendi est respectu domini fundi res merae facultatis, non eius, qui seruitute pascendi in fundo alieno gaudet: Haec, uti seruitutes praediorum rusticorum in genere, solo non vsu amittitur. Imo, quicumque quid serui concedit in fundo seruiente, quo seruitus pascendi impeditur, ipsam seruitutem remississe censetur. Nec potest dominus praedii dominantis seruitutem pascendi absque praedio locare.

§. XXI. Ratio, cur dominus praedii servientis a iure compascendi non excludatur. Differentia huius iuris a iure compascui demonstratur.

§. XXII. et XXIII. Aequale ius com-

ET SERUIENTIS, SI PASCVA NON SVFFICIENT. 5

competit in dubio domino praedii seruientis et dominantis. Quid autem, si pascua non sufficiant? tres sunt sententiae: 1) alii pro seruiente, 2) alii pro dominante, 3) alii pro utroque, pugnant. Domino praedii seruentis plurimi fauent, qui recensentur: Eorum argumenta ponderantur et consulantur.

§. XXIV. et XXV. Alterius sententiae propugnatores allegantur, eorumque argumentis respondetur.

§. XXVI. Tertia sententia adducitur; stabilitur, et praecudicio Curiae et Scabin. Vir. ad illustr. Regim. Sax. Martisb. confirmatur.

§. I.

Communis ac recepta in iure est diuisio seruitutum realium, in vrbanas atque rusticas; illam, in superficie, i. e. super faciem terrae, hanc, in solo consistere autumant, et ad corroborandam hanc sententiam prouocant ad verba generalia l. 3. D. de Seruit. sed in eo errare videntur, dum nullum faciunt discrimen, num haec verba absolute, i. e. per se, et ex natura, seu in abstracto, an relatiue ad certum praedium, i. e. in concreto, vti in scholis loqui amant, sint accipienda. Verius enim est, seruitutes, tam vrbanas, quam rusticas, si eas a dominante praedio cognominamus, alias in solo, alias in superficie consistere, et ita Constantinus Harmenopolus hanc legem 3. accipit a), quam explicationem quoque approbat Edm. Merrillius b). Hinc et Paulus Ictus inquit: praedium vrbani non locus facit, sed materia c), i. e. genere vsus, quomodo et serui vrbani, a rusticis distinguuntur d). Nec admittenda est interpretatio huius legis eorum, qui alias seruitutes in solo consistere,

A 3

stere,

stere, h. e. a domino soli, alias in superficie, h. e. a superficiario constitui, asserunt. Quoniam enim concedam, superficiarium fundo suo servitutem acquirere, et iure praetorio servitutem eidem imponere posse, si hoc fiat citra diminutionem mercedis soli e); haec explicatio tamen huius legis plane hic non quadrat, praesertim si consideramus, hanc divisionem in aliis quoque occurrere legibus f).

a) L. 2. Tit. 4. §. 126.

b) ad Tit. de Servit. ad h. l. in Thef. I. Civ. Celebr. Ottonii T. III. p. 636.

c) L. 198. D. de V. S. et L. 1. D. Comm. Praed.

d) L. 99. D. de Leg. III. L. 166. D. de V. S.

e) L. 17. de pign. act. L. 13. §. 3. de pignor. L. 15. qui por. in pign. L. 1. pr. quib. mod. vsufr. Galvanus de Vsufr. c. 26. p. 351.

f) L. 13. D. de S. P. R. pr. L. 20. D. de S. P. V. et alibi passim.

§. II.

Vtcrius equidem contrariam opinionem, urbanas in superficie, rusticas in solo consistere negantes, probare intendunt ex L. 13. pr. D. de S. P. R. in qua quaestio est, si vineis servitus fuerit imposita, sublatis vitibus, num servitus adhuc maneret; et iustissima est sententia eorum, qui putant, sublata superficie, nihilominus adhuc manere servitutem, quia haec respectu magis soli, quam vitium fuerit constituta. Tota autem res eo redit, ut bene perpendamus, per solum hic non intelligi rusticum praedium, cui vineae annumerantur; potius credamus, legislatorem his verbis indicare ipsum fundum, cui servitus erat imposita, et cui opponit vites, quae sunt in superficie.

§. III.

Porro argumentum quoque, quo suam fulcire satragunt sententiam dissentientes, ducunt ex pr. L. 20.

ET SERVIENTIS, SI PASCVA NON SVFFICIENT. 7

L. 20. D. de S. P. V. in qua tigni immiffi et ftillidii fit mentio. Sed quis in eorum iret partes, cum omnes in ea lege adductae feruitutes vrbanae in ruficis quoque praediis obtineant; ita enim v. c. tigni immiffio, feruitus ftillidii, in ruficis; aquaeductus autem, aut iter per alterius domum, areamue, ad alterius praedii vtilitatem, etiam in vrbanis praediis constitui potest a). Sic in L. 14. D. Comm. Praed. dicitur: *Iter nihil prohibet fic constitui, vt quis interdum duntaxat eat: quod fere circa praedia vrbaana etiam neceffarium est.* Et denique quamuis aedificia de vrbanis, solum de ruficis praediis intelligant, eorum tamen fententiae refragatur §. 1. I. d. Seruit. vbi expreffis verbis dicitur: *aedificia omnia vrbaana praedia appellamus, efi in villa aedificata fint.* et in L. 198. D. de V. S. Vlpianus tradit; *vrbaana praedia accipi omnia aedificia, non folum ea, quae funt in oppidis, fed in villis et in vicis.* Proinde hortos quoque, fi qui funt in aedificiis conftituti, putat vrbanorum appellatione contineri; nifi in re- ditu fint, vinearii forte, vel etiam olitorii, magis quam haec non effe vrbaana b). Vnde recte fentit B. Menckenius c) feruitutes, quae regulariter vrbaanae fint, fi debeantur praedio rufico, ruficas dici poffe, ficuti viciffim ruficas feruitutes, quae vrbaano praedio praeftantur, a dominante praedio, tanquam potiore, vrbaanas.

a) dict. L. 20. §. 1. D. de S. P. V. et L. 11. §. 1. D. de Public. in rem act. L. 7. §. 1. D. Comm. Praed.

b) L. 4. §. 10. D. fin. reg. et Zach. Huber. *Obf. rer. iud. Obf. 86.* P. 335.

c) in Synopf. Pand. L. VIII. T. II. §. 1. in fin.

§. IV. Id vero eos seduxisse videtur, quod supra allatam distinctionem, inter seruitutem per se consideratam i. e. in abstracto, et seruitutem respectu dominantis praedii i. e. in concreto, flocci fecerint. Hoc discrimen vero obseruantes, omnes iam adductas leges et textus et imprimis *L. 2. D. de S. P. R. pr. et §. 2. I. de Seruit.* quoque facillimo negotio explicare poterunt; recensentur enim in hac lege et textu seruitutes, quae tantum per se i. e. in abstracto consideratae vrbani praediis competunt, at tamen hoc loco rusticis quoque praediis accensentur. Sic seruitus cloacae immittendae, a Neratio, *L. 2. D. de S. P. R.* inter rusticorum, a Gaio, *L. II. T. 1. §. 3. Inst. de reb.* inter vrbanoꝝ praediorum seruitutes recte refertur a).

a) Conf. Celeberr. Euer. Otto in *Dissert. VIII. de Vscap. Seruit. Cap. 1. §. XII. p. 407.*

§. V. Quum autem omnium seruitutum realium natura sit, vt semper fundum, siue praedium, respiciant, in cuius vtilitatem sint concessae, statim apparet, stricto iure nullam seruitutem, quae vel in solo, vel in superficie consistit, personae concedi posse, citra respectum ad certum et vicinum praedium a), potius talem concessionem seruitutis ipsis, principis Iuris Romani contrariari, dum seruitutes reales prorsus a natura personalis seruitutis in eo recedunt, quod in illa multa desiderantur, quae in hac non necessario adesse debent, sic v. c. ad seruitutem requiritur vtilitas dominantis praedii, vicinitas, et causa perpetua; si autem seruitutem personalem confi-

consideramus, in hac non sumus solliciti, an hoc ipso praedii utilitas promoveatur, an minus, modo, personae proficit; nec vicinitas, et causae perpetuitas desideratur; cum persona enim talis seruitus iterum expirat. Quemadmodum autem quilibet liberam rerum suarum habet administrationem, ita et pactis atque stipulationibus effici potest, ut seruitutes, alias reales, certae quoque personae in eius utilitatem concedantur, licet non vicinum, imo nullum possideat fundum: asserti huius documenta in ipsis prostant legibus b). Talis autem concessio non est species seruitutis realis, sed libera atque voluntaria gratificatio, et personalis potius seruitus c).

- a) L. I. §. 1. L. 12. D. Comm. Praed. tam urb.
 b) L. 32. D. de Vsiufr. L. 37. D. de S. P. R. L. 14. §. 3. D. de al. et cib. leg. L. 4. §. 8. D. de seruit.
 c) B. Barthii Diss. VIII. de iure pascendi Cap. II. §. 4.

§. VI.

Multo minus quoque seruitutes reales, Romanis, bellicoso populo, ut de eo testatur *Liuius* a) solius voluptatis et amoenitatis gratia constitui posse placuit b); quare etiam *Waechilerus* c) contra *Noodtium* L. 8. D. de Seruit. iuncta L. 6. D. de S. P. R. ob eius inscriptionem, et generalitatem tituli de Seruit. ex quo prior lex desumpta, merito cum aliis pro genere anomalae et irregularis cuiusdam seruitutis, personalis potius quam realis accipit; imprimis autem hanc materiam fusius et professa opera, tractavit *Zacharias Huberus* Vlrici filius d), dum primo definitionem seruitutis, quam *Corasius* e) suppeditat: *quod sit constitutio iuris gentium, qua praed-*

B dium

dium contra naturam vicino praedio, ad eius utilitatem, vel domini commoditatem, cum iuris sui diminutione servit, recte taxat, et Donelli praefert: quod sit ius in re aliena constitutum, quo dominus in suo aliquid pati, vel non facere cogitur in alterius utilitatem, et ex huius definitione demum ipsam rem luculenter exponit, finem et scopum servitutis, qui tendit ad utilitatem fundi, cui debetur, indicans: adiiciens insuper Connani f) sententiam, qui nomen servitutis ex Ciceronis Orat. g) deducit, ubi ait: *Neque servitus appellabitur servitus, si non servit*, h. e. si non utilis mihi, aut rebus meis est. Hisque ita praesuppositis, distinguit utilitatem a voluptate, quod discrimen etiam in legibus h) observatur, et ex eo colligit; servitutem, quae praedii qualitas est i), quam res non homo debet k), nequaquam admittere voluptatis exercitium, quod vnice cadit in hominem, et nunquam est, nec esse potest praedii, quemadmodum amoenitas quoque non ad res, sed personas, refertur l).

a) *Histor. L. VII, Cap. 2.*

b) *L. 15. §. 1. D. de Servit.*

c) *in not. ad Noodt. L. 1. c. n. Probab. edit. Conf. Trozzii p. 199.*

d) *in Diss. L. III. diff. 11. G. 1. p. 392. sq.*

e) *in Comment. ad rubr. de Servitutibus.*

f) *4. Comm. 7.*

g) *in Orat. pro Plancio.*

h) *L. 3. §. 4. D. de in rem verso.*

i) *L. 36. D. de V. S.*

k) *L. 6. §. 2. D. si servit. vind.*

l) *L. 16. §. 1. D. quod vi aut clam.*

§. VII.

Accedit et hoc, quod omnes, seruitutes reales perpetuam habere debeant causam a), et ideo haec, quae solius voluptatis et amoenitatis gratia constituitur, seruitutibus personalibus potius, quam realibus, accenseatur. Quod principium tamen, posterioribus temporibus, tacito, illiteratoque consensu populi Romani, oblitteratum deprehendimus. Vnde in *L. 3. pr. et L. 1. §. 11. D. de aqua cott.* dicitur: *hoc iure utimur*, i. e. sic post multas variationes tandem obtinuit, aduersus iuris regulas, vti hanc formulam maximae auctoritatis Icti explicant b), *vt etiam non ad irrigandum, sed pecoris causa, vel amoenitatis, aqua duci possit*, et praesertim idcirco Gerard. Noodtius c) accurate obseruat: antiquis temporibus aquae ductum fuisse ius, quod non domino, sed praedio competierit. Sed deinde Romanorum luxuria eo peruenit, vt aquam ad voluptatem, et amoenitatem quoque ducerent.

a) *L. 28. D. de S. P. V.*

b) *Noodt. Prob. I. C. L. 1. C. 3. p. 8. sq. et in Comment. Pand. L. 5. T. 3. p. 217. et Cl. Otto in Diff. de Vsupap. Seru. C. 11. §. 7. p. 424.*

c) *dicto loco.*

§. VIII.

His consideratis, consequens est, vt iam probemus, seruitutes alias reales, sine respectu ad praedium quoddam, personae quoque concedi posse. Conuenit haec ipsa nostra sententia principiis Iuris Romani, sic etenim ex *L. 4. D. de S. P. R.* indubitate constat, seruitutem pecoris pascendi, quae est ius pascendi pecus suum in alieno praedio, respectu

Et praedii pariter, ac folius personae intuitu a), ad certum tempus, vel ad dies vitae concedi posse; illa est realis, haec personalis, et personam non excedit, nec ad heredes transmittitur: quanquam enim usum seruitutis pascendi per legatum relinqui non potuisse, ambabus, ut aiunt, concedam manibus, per canonem ICris et Philosophis communem: qualitatis infimae non esse aliam qualitatem, sicuti speciei specialissimae nulla est species, et quia haec seruitus seruitutis esset, inde tamen dabatur legatario incerti actio cum herede, ac si simpliciter foret seruitus legata, ut ea seruitus ratione durationis usufructui similis, quamdiu vixerit, constituitur sub conditione b). Sic si amplior pascuorum publicorum modus esset, quam ut decerpi a dominico grege possiet, locabatur ea pascuorum pars, quae supererat, pastoribus, qui proprios greges cum dominicis miscebant, et fixa et annua pensione ius pascendi redimebant, quam augeri Iulianus, et deinde Valentinianus et Valens prohibuere: ne sub praetextu, quod maiorem, quam antiquis temporibus solebant, pensionem soluerent, sibi tota pascua vindicarent depascenda, et greges dominicos ab illis excluderent c).

a) *L. 3. pr. D. de S. P. R.*

b) *L. 1. D. de Vsu et Vusufr. Noodt. L. 11. Prob. c. 3. ibique Christfr. Waechteri notae p. 235. in edit. Conf. Trozzi.*

c) *L. 1. et 11. C. Theod. de pascuis. Cl. Burmann. de vectig. pop. Rom. Cap. IV. p. 47.*

§. IX.

Et idem quoque in priuatis obtinuisse haut difficulter elucescit ex *L. 32. D. de Vusufr.* in qua quae-

quaeritur; num is, qui fundum tradit, excipere, i. e. retinere a) possit id, quod personae, non praedii est; veluti vsum et vsumfructum, et responderetur, quod sic, si vero excipiat, quae praedii sunt, v. g. vt pascere sibi liceat, hoc producere solummodo pacti, vel doli exceptionem; regulariter enim tale ius ad tempus et sub conditione concedi non posse, luculenter probant verba *L. 4. pr. D. de Seruit.*

a) vid. *Dissert. Dn. Praesidis de retentione vsumfructus eiusque effectu §. 1.*

§. X.

Quemadmodum autem ius ipsum pascendi pecus suam in alterius fundo satis sit onerosum domino praedii servientis, nec in alieno fundo, neque de iure Ciuili, nec Saxonico, pascere liceat, dum secundum *L. 1. C. de fund. et salt. rei domin.* immittens animalia in pascua Principis, vel syluam, vel saltum *auf der Herrschafft Weyde, Forst. oder Hölzzer*, si non habeat ius pascendi, illa amittit, et fisco vindicantur; et in priuatis pignoriatio et inclusio alieni pecoris, in fundo deprehensi, et gramen et fruges depascantis, iure Romano non plane est prohibita a), et iure Sax. prorsus licita b) etiamsi sit incultus ager, vt statuit Ioh. Thomae c), nisi competat ius pascendi, quod in lege Mosaica septimo anno cuiilibet licebat d), et antiquis temporibus in pascuis publicis licuisse, relatum legimus, donec ab Aedilibus plebis lex lata, et multa imposita iis, quorum pecudes agrum publicum depascerent e); ita illud sine dubio strictissimae est interpretationis, hincque domino fundi servientis, licet si Princeps, qui priuato

uato ius hocce per privilegium concessit f), haut denegandum est ius, pecus suam eodem fundo, iure dominii, simul immittendi pascendi causa, licet alteri seruitus haec sit concessa, vel eadem ab eo per praescriptum tempus acquisita. Ius namque pascendi non necessario coniunctum est cum iure prohibendi, et arcendi pecus domini servientis praedii a iure compascendi; argumentum praebet *L. 13. §. 1. D. de S. P. R.* ubi de itinere dicitur, si iter et actus sine vlla determinatione sit legatus, dandos esse arbitros, qui determinarent, et si iter determinatum sit, consistere seruitutem, ceteras partes liberas esse: nec non *L. 13. §. 1. D. Comm. Praed.* ubi quaestio est, an liceat in alterius agro lapides caedere, et respondetur negando, nisi ius cuidam in eo agro competat, quod tamen in fauorem domini quoque limitatur, ne vsus necessarii lapidis intercludatur atque adimatur.

- a) *L. 39. §. 1. ad L. Aquil. L. 29. §. 7. eod. dissent. Joh. Voet. ad tit. si quadr. paup. fec. n. 3. p. 537.*
 b) *§. 1. R. L. 2. a. 40. 47. et P. 2. c. 7. et 27.*
 c) *de noxia animalium Cap. XV. p. 161. sq.*
 d) *Exod. 23. v. 11. Leuit. 25. v. 6. 7.*
 e) *Quid. fast. V. v. 283. sqq.* et huius mulctae frequens sit mentio apud *Liu. L. X. c. ult. L. XXXIII. c. 42.*
 f) *Illustr. Leyser. Sp. 108. m. 3.*

§. XI.

Ex quibus satis, et praesertim etiam ex *L. 6. C. de Seruit.* apparet in omnibus Seruitutibus, in dubio, commodum quoque domini praedii seruentis esse respiciendum: nec supra allata definitio Corasii a) in contrarium nos mouet. Ex ea namque inferri

ferri possit, in tali casu semper contra dominum praedii seruiantis pronuntiandum esse, dum seruitus *iuris sui diminutionem* necessario inuoluat. Sed cum Zachar. Hubero b) hanc definitionem merito iam reiecimus, quia sufficit alteri commodum acquiri, etsi nostrum ius nihilo deterius fiat; vt puta quando pascua mihi abundant, et tibi seruitutem pascendi concedam; quamuis largiar per seruitutem regulariter ius praedii deminui et alterius augeri *L. 5. §. 9. D. de Oper. Nou. nunciat.* Vnde non solum ipse dominus eo fundo, qui seruit, uti sed et in eodem aliis quoque idem ius pascendi concedere potest, si modo vtrique pactus sufficiat a), *L. 5. §. 1. D. de S. P. R. verb. non ultra posse, quam quatenus ad eum ipsum fundum opus sit*, et hoc ipso ei, cui priori data est seruitus, exercitium eiusdem hauri minuat c).

a) vid. §. 6. huius Diss.   b) dicto loco §. 3. p. 379
c) *L. 15. D. Comm. Praed.*

§. XII.

Praeterea autem, si pacto constituta, vel per praescriptionem acquisita est seruitus pascendi, debito modo et tempore ea utatur, nihilque contra legem contractus suscipiat. Per modum autem hic intelligimus ipsam rationem, qua quis iure pascendi uti debet; qui plerumque in conuentionibus a contrahentibus exprimitur: qui tamen si non obseruatur, non statim amittitur seruitus; non autem conceditur plus, quam pactum est in seruitute habere a), v. c. si ad certum genus pecoris, aut ad certum numerum ius pascendi est restrictum, eum cui

cui competit ius pascendi ita stringit, vt alia pecora, aut plura, quam conuentum fuit, pascere non possit b).

a) *L. u. pr. D. quemadm. seru. amitt.*

b) *dict. L. u. et L. i. §. 18. D. de aqua cott. j. Nooet. de Vusufr. Lib. u. Cap. 9. in fine p. 462.*

§. XIII.

Nimis enim durum atque iniquum foret, eum iure suo, legitime acquisito, priuari, qui modum tantum in vtendo transgressus sit: quam quidem sententiam Trebatio placuisse ex *L. i. §. 18. D. de aqua cott.* constat; Sed Marcelli contraria sententia, aequitate suffulta, praeualuit, quod apparet ex verbis dictae legis, *quod est verum*, addita ratione, *quia pecora separari possunt*, si enim plus iusto appulum fuit, id, quod excedit numerum, aditu prohiberi potest. Exinde enim nullum damnum sentit proprietarius, quamuis factum contrario a praedio dominante pactum sit transgressum; nam prohibitione proprietarii accedente, ab eo desistere debet is, cui seruitus pascendi est concessa, si excederet numerum; dum alias hoc ipso efficeret, vt, aucto numero, dominus ius pascendi, vi domini competens, simul exercere non posset.

§. XIV.

Quamuis autem dominus praedii dominantis nihil ultra certum et determinatum pecoris numerum appellere possit, exinde tamen inferendum non est, foeturam a pascendo excludi vel in numerum esse conferendam. Hinc quando seruitus pascendi ad certum ouium numerum est restricta, agnos merito

rito sub grege comprehendi, nec augere numerum, neque a pascendo excludi posse, arbitror. Quanquam enim facile concedam Illustri Wernhero a), qui contrarias tuetur partes *L. 19. §. 7. D. locati* ad quam alias fere omnes, qui nobiscum faciunt, confugiunt, ob disparitatem rationis huc non spectare, in qua traditur casus, vbi ex muliere, quam quis nauī vehendam conduxisset, infans natus erat, in quo casu probat Vlpianus, pro infante nihil deberi, quia eius vectura non magna sit, neque his omnibus vtatur, quae ad nauigantium vsum parantur; nostram tamen decisionem, etsi lege expressa deficiamus, aequitas suggerit *L. 2. §. 5. D. de aqua et aqu. plu. arc.* cuius praecipuam rationem in iudicando haberi vult. *L. 8. C. de iudiciis.* Cui enim non aequum videbitur id, quod sine graui domini fundi seruientis dispendio, magno tamen incommodo domini praedii dominantis, futurum esset; quod accideret, si a matribus agni separari deberent, arg. *L. 35. D. de Aedil. Edict. l. 12. §. 7. D. de instrum. et instr. legato.*

a) P. VIII. O. 491.

§. XV.

Quamdiu autem agni dicantur, quum ipsae leges non conspirent, dictu est difficillimum; plurimi statuunt, agnos accipi, quamdiu anni spatium nondum adimpleuerint, id quod etiam iure Bauarico cautum esse monet Brunnemannus a), quae sententia etiam vera esse videtur, teste Alfeno in *L. 60. pr. de Leg. 3.* vbi quaestio mota est, si agni le-

C

gati

gati essent, quatenus viderentur, quidam aiebant, agnum sex mensium, sed verius est, inquit, eos legatos esse, qui minores anniculi essent; nisi locorum usus aliud suadeat, teste *Marciano* in *L. 65. §. 7. D. eod. b).*

a) *ad L. 17. D. ne S. P. R. n. §.*

b) *j. Illustr. Rechenberg. in Reg. Iur. L. 2. Tit. 9. §. 43. et Engelbrecht. in Diss. de eo, quod memorabile ac iustum est circa agnos, vom Lämmer-Recht. Part. post. Cap. 3. §. 4.*

§. XVI.

Vti autem modus tenendus, sic quoque tempus est obseruandum: tempus autem indicat spatium, intra quod ius pascendi exercere est permisum; sic communiter prohibetur pecus pascere pratis et agris clausis. Quale autem tempus indicetur per prata clausa, quo pascere non licet, generaliter definiri non potest, variant namque et in eodem locorum, de quibus vide sis *Tr. Thomae de noxia animalium a)*, qui hanc rem latius pertraxit, atque ab antiquissimis temporibus deduxit; in praesenti ea in medium produxisse sufficiant, quae Saxoniam nostram respiciunt, vbi a pragmaticis haec obseruari solet regula, prata, respectu termini a quo, claudi a Calend. Maii, vel die *St. Georgii* vsque ad festum *Michaelis*, agri posteaquam confici rastrisque subacti sunt vsque ad messem consummatam, siue diem *Iacobi*, sicuti, teste *B. Menckenio b)*, censuit *F. I. L. M. Aug. 1669.* et quidem in antiquis feruitutibus pascendi, facta *Ao. 1700. Calenda-*

lendarii mutatione, computationis antiquae obseruantia iniungitur c).

- a) *Cap. XV. n. 12. sqq.*
 b) *in Synops. Pand. L. VIII. Tit. III. §. 8. Carpz. P. I. C. 41. def. 4. et Wernber. P. II. En. 301.*
 c) *conf. Titii Ius Priu. L. VIII. Tit. XVIII. §. 14. p. iii.*

§. XVII.

Si igitur tempus vel pacto, vel consuetudine est definitum, quo ei, cuius pascendi competit, pecus suum pascere licet, eodem, imo ante et post illud, dominus praedii seruentis nihil in praedii iurisdictionem huius iuris suscipere potest. Nam quamuis quilibet dominus rei suae optimus sit moderator et arbiter, et in fundo suo omnia facere possit, quae ei libuerit; haec tamen libertas naturalis restricta est, seruitute constituta: totum enim ius nostrum consistit, aut in acquirendo, vel conseruando, aut in minuendo, aut alienando *L. 41. D. de LL.* Sic seruitus pascendi adimit domino facultatem agros arandi, quatenus id cedit in seruitutis praedii iurisdictionem a), vel in stagnum commutandi b), quemadmodum etiam ab eo, cui competit seruitus pascendi, nihil in praedii iurisdictionem suscipi potest: praesertim autem sine contradictione dominus praedii seruentis ius pascendi exercere potest eo tempore, quo domino praedii dominantis id non competit, nec nocet. Iuuat namque meminisse, ius pascendi duplici modo considerari; altero pro eo iure, quod habet dominus in fundo suo; altero pro eo iure, quod alteri conceditur in fundo alie-

no, quod ius vocatur seruitus. Ita dominus ser-
 uientis praedii pratis, etsi clausis, pecus suam im-
 mittere potest, quod domino praedii dominantis
 tantum, pratis non clausis, competit. Dominus
 enim fundi seruiantis in fundo omnia facere pot-
 est, per quae seruitutis usus non impeditur, nec fit
 causa seruitutis deterior c).

a) P. 2. Const. El. 4. ibique Carpz. def. 1.

b) Idem ead. C. def. 2.

c) Berlich. P. 2. Dec. 201. n. 20. sq. n. 32. et 34. Illustr. Wernber.
 P. 8. Obs. 499.

§. XVIII.

Quando tamen dominus fundi pacto se ob-
 strinxit, quod in eo nulla omnino pecora pascere
 velit, promisso standum est, ac ne quidem hyber-
 no tempore oves ibi pascere potest, inuito eo, cui
 ius pascendi indefinite competit a). Verum enim
 vero tunc ius hoc pascendi coniunctum est cum iu-
 re prohibendi, quod itidem pacto est acquisitum,
 nam pactum dedit legem contractui; atque expres-
 sa nocent, non expressa non nocent b), et quae an-
 tea erant voluntatis, ex post facto sunt necessitatis.
 Dantur tamen etiam casus, quibus libertas natura-
 lis domino fundi competens, ius pascendi exer-
 cendi, citra voluntatis expressam declarationem
 amittitur, scilicet libertatis praescriptione, seu liber-
 tatis naturalis usucapione c) i. e. vt domino fundi ser-
 uientis pascui usus fuerit interdixtus, et is per in-
 legibus requisitum tempus acquieuerit, vt hoc te-
 stantur

stantur viri Celeberrimi, Bergerus d), Leyferus e),
et Eu. Otto f), et morés constanter seruant g).

- a) Ampl. Wernher. P. 8. Obs. 492.
- b) L. 105. D. de R. I.
- c) L. 6. § 7. D. de S. P. V.
- d) Oecon. Iuris p. 255.
- e) Spec. 108. med. 4.
- f) in Diss. de Vfuscap. Seruit. Cap. I. p. 392. sq.
- g) Idem ibid. §. XV. p. 411.

§. XIX.

In genere autem solo non vsu pascendi ius,
iure dominii competens, non amittitur; secundum
naturalem enim libertatem quisque pro lubitu pa-
scere potest, vel minus; imo alterum quoque a iure
pascendi penitus arcere; quemadmodum enim,
quod nullius est, id ratione naturali occupanti ce-
dit a) quoad possessionem, eo tamen cum effectu,
vt tunc possessionis fruatur beneficio, non domi-
no b); ita multo magis in ciuitate hoc est asseren-
dum, si dominium rerum ex naturali possessione coe-
pit, vt Nerua filius ait c), et occupatione vel appre-
hensione ex iusto titulo facta, dominium acquiritur.

- a) L. 1. pr. D. de A. R. D.
- b) vid. B. Gribneri Princip. Iur. Nat. L. 1. C. 6. §. 5. lit. a.
- c) L. 1. §. 1. D. de acqu. vel am. poss.

§. XX.

Merito igitur ius pascendi inter res merae fa-
cultatis respectu domini fundi refertur, et ab eo ex-
erceri et omitti potest; siue itaque vtatur dominus,
C 3 siue

sive non, tertio tamen inde nullum enascitur ius. Unde licet per centum annos, et amplius, eo iure non sit usus, quia tamen facultas erat, quae sua sponte et natura sua penes eum quiescebat, quamdiu de facto ei non est adempta, sequitur ea facultate adhuc uti posse a). Sed hoc intelligendum de iure pascendi, quod competit in re propria iure domini; secus res se habet in servitute pascendi in fundo alieno constituta, si enim quis hac non utatur, cum facultatem utendi habeat, licet denegatio non accesserit, eadem solo non usu extinguitur, et libertas naturalis reuiuiscit; quemadmodum hoc in genere in servitutibus praediorum rusticorum obtinet b), imo et is servitutem pascendi amittit, qui praerum, in quo eam habuit, circumseptum patitur: quicumque enim quid fieri concedit in fundo seruitute, quo seruitus pascendi impeditur, ipsam seruitutem remississe censetur c). Ceterum, si non ipse indigeat hac servitute, ius pascendi tamen oves vel pecora absque praedio dominante neque locare, neque commoditatem servitute hac utendi alterius personae aut praedio concedere potest, nisi speciali pacto hoc permixtum fuerit, quia est qualitas praedii d) et talis servitus, quae ita inhaeret praedio dominantis, ut ab eo diuelli haut possit, quod secus in eo obtinet, qui iure domini ius pascendi locat.

- a) L. 24. D. de S. P. V. L. 8. et 9. C. de Seruit. j. Diss. III. in Collectaneis Petr. Toullieu de luitione pign. et rebus merae facultatis §. 28. p. 123. edit: Clar. Ioannis Wolbers.
 b) L. 6. D. de S. P. V. L. 6. §. 1. D. quem. seru. j. Rudolph. Forner. rer. quotid. L. u. C. XII. in Thef. Jur. Rom. Ottonis Tom. II. p. 172.

p. 172. Wernher. P. II. En. 304. Carpt. P. 2. C. 4. d. 8. et

P. 3. def. 288. Richter P. i. dec. 21. n. 59.

c) L. 8. pr. D. quemadm. Seru. j. Magnif. Leyler Spec. no. med. 4.

d) L. 24. et 33. §. 1. D. de S. P. R. L. 44. D. Locat. cond. teste

Carpt. P. II. Dec. 106. et Philippi Vsu Pr. Inst. L. II. T. III.

Eclog. 25. p. 317. seq. et Wernh. P. VI. Obs. 385.

§. XXI.

Quemadmodum vero in hoc omnes consentiunt, dominum praedii feruentis regulariter a iure compascendi non excludi; quia iura seruitutum, sicut et iurisdictionis, aliaque iura incorporalia, regulariter cumulative, et non priuatiue, penes alium esse censentur a); ita de iure compascui non nihil differere operae pretium esse duco: hoc autem ius compascendi, quod iure dominii pro indiuiso l. 25. §. 1. D. de T. S. vti diximus, competit, et pars dominii est, a iure compascui, vi cuius, iure seruitutis, vicinus pati tenetur, ut in ipsius praedio nostrum pecus, vna cum ipsius pecore pascatur, plane est diuersum b). Compascuum enim commixtos quodammodo et confines agros, mutuamque in his seruitutem, requirit, teste Carpzouio c), Mevio d), et Illustr. Wernhero e). Simili ratione, vti ius conuenationis seu conuenandi die Koppel Jagd ex Ord. Prouinc. de Ao. 1555. tit. dass keiner auf des andern Gruud etc. §. wo aber einer oder mehr etc. in fundis commixtis atque confusis fundatur f); et quamuis sec. L. 77. §. 20. D. de leg. 11. et L. 5. C. Comm. diuid. inuitus nemo in communione derineri possit; haec tamen regula suam patitur exceptionem in compascuo ex familiaritate concessio, quod instar precarii reci-

reciproci est, et pro arbitrio etiam ab vno reuocari; nec praescribi potest, arg. *L. 2. C. de praescript. 30. vel 40. annor.* et *L. 41. D. de acqu. vel am. poss.* g) etenim is iure pascendi non est vsus iure seruitutis, sed familiaritatis, adeoque nec eo vsu seruitutem vnquam acquisiuit h): nemo enim sibi causam possessionis potest mutare. *L. 33. §. 1. D. de Vfuscap.*

- a) arg. *c. 14. §. 1. q. 1. verb. nos igitur attendentes de praebend. in 610 Mantz. de S. P. V. et R. n. 302.* B. Menck. in *Synopf. Pand. L. II. T. I. §. XI.* b) *Ampl. Leyser Spec. 108. med. XI.* c) *P. 2. C. 41. def. 9.* d) *P. 5. dec. 251. n. 8.* e) *P. II. Obs. 36.* f) vid. *Berger. dec. 68.* g) et ad hanc *L. Stryckii Diss. de iure familiaritatis C. V. §. 38. §. 38. §. 38.* h) vid. *Cocceii Diss. de praescript. extraord. vel anom. ad L. 10. D. de seru. vind. §. 22. §. 22. §. 22.*

§. XXII.

Quum autem in dubio, si seruitus pascendi vel compascui sit constituta, domino praedii dominantis, aequalis sit, vel esse debeat conditio; ex his si pascua, i. e. vbi pecora pascuntur a), ab initio vtrique sufficientia fuerint, ex post facto deficient, an huic, vel illi, maius ius competat, intellectu sit facillimum: nihilominus tamen variae idcirco inter DD. agitatae sunt controuersiae, et cum haec tractatio caput sit huius dissertationis, singillatim haec persequi constitui. Tot autem sunt sententiae, quot modo pro diuersitate idearum, mente concipi possunt, nisi vtrumque dominum praedii seruiantis et dominantis ridicule hoc in casu a iure pascendi plane excludere velis; alii enim pro seruiante, alii pro domi-

dominante, et alii denique pro vtroque pugnant. Domino praedii feruientis plurimi fauent; Mantzius b), Richterus c), Brunnemannus d), Berlichius e), Bodinus f), Menckenius g), Boehmerus h), aliique i), eorum autem argumenta huc collimant, vt prouocent ad *L. 13. §. 1. D. Comm. Praed. et L. 6. C. de Seruit.* Seruitutem rem esse onerosam et odiosam, et contra naturalem libertatem praedii, hincque strictissimae interpretationis, et ordinatam charitatem dominum in percipienda vtilitate praeferre; imo addunt, in generali concessione non venire ea, quae quis non esset verisimiliter in specie concessurus *c. 31. de R. I. in 6to.* Sed *L. 13. D. Comm. Praed.* nequaquam hoc euincit; nam legem hanc nequidem de seruitute agere, ex ipsis eius verbis luculenter satis apparet, vbi dicitur, neminem in fundo alieno, inuito domino lapides caedere posse, cui id faciendi ius non est, nisi talis consuetudo sit introducta, vt, si quis voluerit, ex his caedere possit; quod vtiq; tamen non aliter fieri debeat, nisi pro hoc domino solum solatium praestitum sit: imo cum hoc moderamine, ne lapides domino ad propriam necessitatem subtrahantur, id quod Stryckius k) bene iam animaduertit.

- a) *L. 30. D. de V. S.* b) in tr. de S. P. R. T. 3. qu. 66. et 67. n. 302. p. 353. c) *P. 1. Dec. 16. n. vlt.* d) ad *L. 13. D. Comm. Praed.* e) *P. 2. Concl. 49. n. 6. sqq.* f) *Diss. de iure domini in praedio seruiente Tb. XII.* g) *L. VIII. Tit. IV. in Synops. Theor. et Prax. Pand. in fine.* h) *cod. l. §. 9.* i) prout ex Matthia de Afflictis *Decif. 209.* huc refert

D

refert Io. Köppen *Dec. 15. n. 8. et n.* Barthius *Diff. de iure pascendi Cap. 3. §. 8. k) Vsu moderno L. VIII. tit. n. §. 15. in fine.*

§. XXIII.

Et *L. 6. C. de Seruit.* a) ex qua feruienti praedio pinguius ius prae dominante attribuere intendunt, prorsus huc non spectat, dum, vti Brunne-
mannus recte ad hanc legem obseruat, seruitus aquae ducendae in hac lege ita constituta videtur, nisi ipse dominus fundi ea aqua egeat; in quo casu regula procedit, quilibet sibi proximus est, et cum hac lege coniungi meretur *L. 19. §. 1. D. de Re iud.* qua eius, qui ex causa donationis vel simili condemnatur, ratio habenda est, ne egeat, et denique ipsa verba finalia *L. 6. C. de Seru.* satis indicant; hic sermonem non esse de seruitute constituta, quae iure competit, sed de liberali, vel amica communicatione vtilitatis loqui, id quod haut obscure ex verbo *iniuria* fluit b). Imo B. Barthius c) recte sentit, horum opinioni ideo vix subscribendum videri, quia ius alicui, pactis et stipulationibus aut etiam praescriptione legitime quaesitum, merito auferri nequeat, arg. *§. 40. I. de R. D.* Et quamquam denique concedam, regulam Gaii, in *L. 147. D. de R. I.* semper specialia generalibus inesse, vniuersaliter veram non esse d): ad non cogitata enim, vel ad ea, quae non sunt moris et consuetudinis, vel verisimiliter quis non sit obligaturus, non extendi obligationem, vel concessionem *c. 81. de R. I.*
in

ET SERVIENTIS, SI PASCVA NON SVEFFICIENT. 27

in Geo. cum quo conuenit *L. 6. D. de pign. sqq.* exinde tamen modo sequitur, quod dominus praedii feruentis neque excludi a iure pascendi, neque excludere possit dominum praedii dominantis.

a) vid. Not. Gothofr. ad *L. 6. C. de Seruit.* b) Stryck *P. M. L. VIII. tit. 3. §. 15. in fine.* c) dicto loco. d) *J. Ludouicini Diff. an species deroget generi Cap. 1. §. 1. sqq.*

§. XXIV.

Altera igitur sententia est eorum, qui pro domino praedii dominantis pugnant, si scilicet quis, vel praescriptione, vel pacto, ius habet pascendi animalia in praedio alieno a). Sed Ictorum non tam magna pars eandem fouet sententiam, merito tamen huc referes Couarruium b), Wernherum c), Ludouici d), perperam autem Schurffium e) et Connanum f), praecipuus autem huius sententiae defensor est Samuel Stryckius g); quatenus enim, inquit, alteri ius certum in meo quaesitum est, eatenus ego ab hociure excludor, nisi quatenus citra impedimentum alterius id fieri possit, hinc, quas aedes alteri locaui, illas ipse inhabitare nequeo; quas fenestras alteri indulsi, illas nouo aedificio obsecurare nequeo: sed hi casus plane huc non quadrant, dum a nostro prorsus sunt diuersi; debet enim salua manere seruitus: et ea, quae sunt moris et consuetudinis, in bonae fidei iudiciis debent omnino venire *L. 31. §. 20. D. de Aedil. edict.* ac contra eum pronuntiandum, qui clarius in constituenda seruitute loqui debuisset, *L. 39. D. de Pactis h)*, et

D 2

qu;

qui magis commodum ex contractu quaerit: praefertim quam certissimi iuris sit, feruens praedium quam minime esse onerandum, et ubi de liberando quaeritur, ad liberationem nos propensiores esse debere monente Arriano in *l. 47. D. de oblig. et act.* et Celsi in *l. 99. D. de verb. obl.*

- a) vide Covarruu. *L. i. resolut. Cap. 17. n. u.* verb. *his vero, quae de iure pascendi etc. p. 85.* b) citato loco. c) *P. 9. Obs. 67.* d) *Doctrin. Pand. Lib. VIII. T. III. §. 7. pag. 176.* e) *Cent. i. Cons. 69. n. 20. 21. et 26. f. 140. et 141.* quem tamen huc quoque refert Barthius *dict. diff.* f) *pract. quaest. 3. c. 37. n. 1.* vti observavit Stryck. *V. M. L. VIII. tit. 3. §. 5.* g) antecedente loco. h) et ad eam Illustr. Boehmeri *Diff.*

§. XXV.

Si vero servitus pascendi praescriptione est acquisita, non statim etiam cum iure prohibendi, vti in superioribus probavi, est coniuncta, aliud enim est servitutem acquirere, aliud, ius prohibendi habere; illa quidem usu et patientia acquiritur, hoc vero interueniente demum prohibitione, a parte dominantis, et omissione facti a parte domini seruiantis praedii a). Inde ipse Stryckius b) vtile esse statuit, in acquirenda servitute iuris pascendi, pacto sibi consulere, ne servitute hac gaudens aliquando a pascuis excludatur; priorem enim sententiam, quae domino praedii seruiantis praerogatiuam concedit, aequiorem, et ideo in foro applausum intuisse, hanc autem in puncto iuris veriolem esse, statuit; sed ei forsitan non in mentem venit, dari tertiam

tiam sententiam eorum, qui pro vtroque praedio faciunt, quam sine dubio omnium optimam, et summa aequitate pariter ac iustitia niti dixeris.

a) vid. Illustr. Werner P. 1. Obs. 87. dissentit Berger Occ. Jur. p. 546, qui tamen teste Wernh. P. 9. Obs. 41. mutavit sententiam. b) dicto loco.

§. XXVI.

Dissentientium enim argumenta, vti paucis iam demonstrauius, non eiusmodi roboris sunt, vt nos in partes suas trahere possint, hinc potius eorum accedo sententiae, qui seruienti et dominantis aequale ius tribuunt; nam, licet expressa legis dispositio deficiat, iustitiam tamen naturalem et aequitatem, eo in casu, pro lege allegare, satis nobis erit; imo hanc nostram sententiam in superioribus iam iam stabiliuimus; namque ex natura rei ipsius fuit, quod neutri praedio praerogatiua prae altero sit concedenda; si enim seruiens praedium praeferamus, dominus eiusdem tantum numerum pecoris sibi comparare posset, vt pascua non sufficiant, et hoc ipso dominum praedii dominantis, a iure compascendi plane excluderet, imo idem quoque a domino dominantis praedii in praedictum domini praedii seruientis suscipi posset. Amplexus est hanc sententiam Illustr. Heineccius a). Et Bergerus b), nec non Meuius c), de agris diuersorum dominorum, si quidem ita sint commixti, vt alter, sine alterius praedii actu, pecus in suo praedio nequeat pascere, statuunt, moribus introductum esse, vt vtrique, pro numero iugerum,

tor oves habere, et in commixtis agris pascere liceat, quot per hyemem ex stramine et foeno in agro suo natis alere possit, quae vtiliter ob paritatem rationis et huc applicari poterunt.

a) in Digest. L. VIII. Tit. III. §. CLII. b) in Occ. Iur. L. II. Tit. III. §. 8. not. 7. c) P. I. Decif. 28.

§. XXVII.

Et sic quoque iudicavit Curia et Scab. Vitemb. quae sententia in causa appellationis *Marien Rärriussin und Consorten contra Christoph Schumann und Consorten* in Illustr. Regimine Sax. Martisburg. die 22. Nou. 1732. publicata, hisce additis rationibus: *Ferner in dem Falle, da die Wiesen vor beyder Theile gesamtes Vieh nicht hinreichen, die natürliche Billigkeit an Hand giebet, das beyde Theile eine gleiche Anzahl Viehes, nach Proportion derer Wiesen halten, indem sonst, wenn man eine derer beyden gemeinen mit einander streitenden Meinungen annehmen, und entweder dem Dominanti, oder dem Seruienti den Vorzug geben wollte, das absurdum daraus folgen würde, das derjenige, welcher den Vorzug hätte, durch Anschaffung einer grossen Menge Viehes dem andern sein Recht gar interuertiren könnte etc.*

T A N T V M.

ULB Halle

3

003 935 574

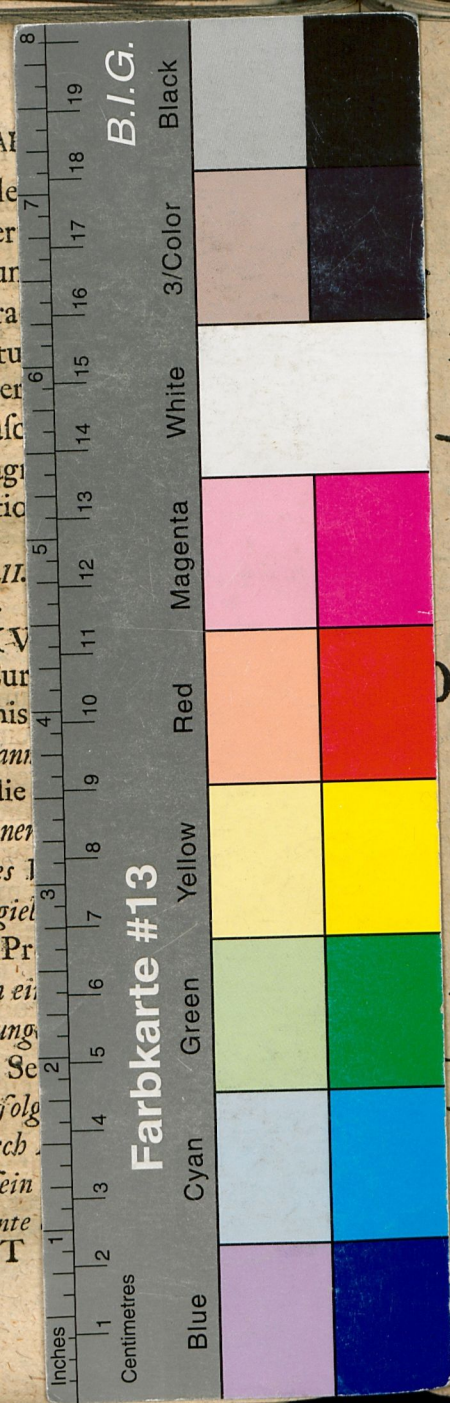
Sb.

XXXXV.

281

1738, 15⁶

Q. D. B. V.

DISPUTATIO IVRIDICA
DE AEQUALI
VRE DOMINANTIS
ET SERVIENTIS PRAEDII
SI PASCVA NON SVFFICIENT

QVAM
ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS
CONSENSV
PRAESIDE
D. ANDREA FLORENTE
RIVINO

SVPR. CVR. PROV. ADVOC. ORDIN.
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI
EXHIBET
AVCTOR ET RESPONDENS
CAROLVS FRIDERICVS MENSER
LIPS.

D. XIII. FEBR. MDCCCLXXXVIII.

Rec. LIPSIAE 1747.
LITTERIS STOPFFELIANIS.

